

Ніна Саєнко*заслужений діяч мистецтв України*

Круглий стіл “До проблеми викладання академічного рисунка в НАОМА”

Під час експонування ретроспективної виставки академічного рисунка 1945–2010 рр. відбувся **круглий стіл**, присвячений обговоренню проблем, пов’язаних з методикою викладання рисунка. У ньому взяли участь професори, доценти й викладачі академії — В. Барінова-Кулеба, В. Гурін, О. Животков, С. Зорук, О. Кривonos, Ю. Майстренко-Вакулєнко, М. Сторожєнко, О. Федорук, А. Чебикін, Ю. Ятченко. До участі в обговорєнні назрілих творчо-методичних питань були запрошені викладачі Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука та художніх шкіл.

У жвавій дискусії, діалозі, полєміці були розглянуті актуальні питання сучасного навчального процесу, досягнення і проблеми, що виникають на нинішньому зрізі часу. Також прозвучали спогади про видатних педагогів — К. Єлеву, Ю. Бондарєнка, С. Подєрв’янського, оцінка педагогічної праці нинішніх викладачів — Ю. Ятченка, В. Бистрякова та ін.

Наводимо стислий зміст виступів учасників круглого столу.

Андрій Чебикін. Виставка стала резонансною, її відвідали численні глядачі. Значна робота проведена кафедрою рисунка, викладачі якої підібрали для експозиції твори, починаючи з 1945 року. Бажано, щоб виставка стала мобільною, експонувалась в різних містах, аби показати потужну школу академії за 65 років. Виникає думка про створєння музею рисунка академії, оновлення експозиції рисунка на кафедрі, починаючи з довоєнного періоду, а також видання альбому з вступною статтею та ілюстраціями високої якості. Прикладом може слугувати підготовлений до друку альбом “Сто шедеврів живопису” з аналітичною вступною статтею О. Федорука та оформленням В. Мітченка.

Художня виставка, круглий стіл є чудовим матеріалом для наукових досліджень, порівнянь, окреслення проблем, що виникають під час викладання рисунка, та перспектив вдосконалення навчального процесу.

Юлій Ятченко. Художню виставку академічного рисунка можна назвати історичною подією — давно такої виставки не було, і необхідно схвалити ініціативу кафедри рисунка. Ми бачимо, як наша академія, одна з молодих у Європі, успішно розвивається, можемо проаналізувати її творчий поступ.

Проблеми, які виникають у художників, що захоплюються рисунком, з’явилися давно. Іконопис вимагав від майстрів Візантії певної

умовності, щоб зображення було зрозумілим і доступним християнам. Ярослав Мудрий зібрав велику бібліотеку, але мозаїчний живопис Софії — це знахідка, яка давала можливість спілкування князів з народом. Після інквізиції треба було піднімати божественне начало. Ми й донині користуємося науковими думками Мікеланджело, Дюрера, Леонардо да Вінчі, і ці традиції житимуть довго. Молодим художникам необхідно це усвідомити. Сучасні засоби комунікації нерідко потурають молодим у їхній творчій практиці, спрямованій на нівелювання значення рисунка як основи наукового ставлення до мистецької праці.

Навчальний і творчий рисунок — це одвічна проблема, саме тут відбувається перегляд наукових принципів. Кубізм проіснував шість років і дав поштовх для пошуку. Пікассо, наприклад, ставився іронічно до класичного рисунка. А нам необхідно зміцнювати академічну школу. Модні пошуки пошуками, а головним має бути серйозне навчання, збереження кращих традицій школи. Потрібно працювати над передачею характеру моделі, шукати її особливості, творити образ. Конструктивно побудований рисунок діє переконливо і правдиво. Молодь має вдосконалюватись у царині конструктивного малювання.

Якщо порівняти виставкові зали, в яких представлені сучасний рисунок і рисунок 1940–1970-х років, помітно, що останніми роками більше уваги звертається на ефект, контрасти, пластику, матеріал, раніше ж рисунок був конструктивніший, зокрема це стосується майстерні М. Стороженка. В інших майстернях нині більше уваги приділяють живописному ефекту.

Скромніша подача рисунка післявоєнного періоду, але роботи вчать будувати міцний рисунок, який є основою для подальшої плідної творчої праці художника.

Олександр Кривонос. Виставка в цілому подобається, її динаміка і ретроспекція. Не погоджуюсь з Ю. Ятченком про недоліки періоду

соцреалізму. На мій погляд, необхідно було не загубити традицію школи і по спіралі рухатись уперед. Відчутна київська школа періоду С. Подерв'янського, який почав ламати погляди на рисунок, в якому було багато орієнтовності і ретуші.

Я віддав 50 років цьому ремеслу, вчився у Кокеля, який наголошував на тому, що не повинно бути тушування. Викладав в академії на IV–V курсах, тепер на першому курсі пояснюю студентам об'єм, не вимагаю ретуші, доводжу, що лінія і площина — основа основ рисунка.

Ми маємо дотримуватись академічної творчої школи і впливати на художній процес.

Юлія Майстренко-Вакулєнко. Існує два погляди на цю виставку — як звітну і методичну. Вочевидь, її варто розглядати в методичному аспекті, як таку, що презентує тенденції розвитку академічного рисунка за період часу, починаючи з 1945 року. Великий шлях пройшов рисунок у різноманітті тем, стилів виконання, наукових і творчих підходів. До 1990-х років не відчутні відмінності викладання рисунка на різних факультетах, лише з 1990-х стають помітними методичні особливості як на живописному, графічному і архітектурному факультетах, так і в окремих майстернях. Сучасний рисунок образний, динамічний у плані сприйняття сьогоденного світу, активно розвивається по висхідній. Відчутний вплив на академічний рисунок новітніх технологій. Ведуться наукові розробки сучасних підходів до викладання рисунка в академії.

Юрій Ларіонов. Художня виставка дає уявлення про еволюцію академічного рисунка післявоєнного періоду й до сьогодення, де кожний художник має своє обличчя. Можна спостерігати зміну елементів пластики, форми. Виставка є надзвичайно корисною для студентів і педагогів, аби бачити своє місце в еволюції рисунка.

На жаль, за багато років в академії не видано жодної книги, підручника з рисунка, як це зроблено в Петербурзі. Необхідно видати альбом “Київська Академія”, де кожний автор, майстерня і факультет будуть зафіксовані, а в цілому буде представлений мистецький заклад європейського і світового рівня.

Олександр Федорук. Ця виставка базова, методично-освітня, має художнє значення. Її довго чекали. Представляє історичний зріз культури, дає поняття про розвиток академічного рисунка, який рухається згідно з новими технологіями, із сучасним мисленням. Всі вболівають за рисунок, але йому не приділялось належної уваги. Ми мало знаємо фонди, де зберігається безліч рисунків, починаючи з перших днів заснування академії. Необхідно впорядкувати ці матеріали і видати книгу.

Традиція йде з Києво-Могилянської академії, вона дає розуміння того, що нам необхідно звернути увагу на рисунок, композицію, колір, історію мистецтва. Підняти рівень методики вдасться тоді, коли можна бачити базові роботи. Кожен з педагогів є вболівальником того, щоб студенти винесли з академії високий рівень знань. Навчаймося робити гідне мистецтво!

Василь Гурін. Виставка дає уявлення, що таке Вчитель і Школа. Я пам'ятаю вчителів з рисунка академії. Олексій Шовкуненко вчив бачити красу навколо і відображати її. “Що ви виробляєте? Гляньте у вікно, — звернувся він до нас одного зимового дня. — Яке чудо, яка природа, яка прекрасна зима”. Олександр Сиротенко, високий, красивий, заходив до нас у майстерню, брав олівець і “проходив” ним по всьому студентському рисунку. Микола Стороженко був першим вчителем, який навчив мислити конструктивно, вніс у рисунок раціональне, посадив мене на мое місце. Ігор Григор'єв — геніальний рисувальник і композитор, енциклопедист, давав раціональне й геніальне, що було в Леонардо. Костянтин Єлева — геніальний рисувальник, завжди говорив про площину, радив дивитись рисунки Петербурзької академії. Анатолій Твердий — прекрасний рисувальник і потрясаюча школа, відчував тон в живописові і рисунку, вчив тушувати тон навколо природи.

Часто студенти не вміють малювати по пам'яті, тому що не знають конструкції. У рисунку має бути відчуття краси і пластики.

Олег Животков. Чудова виставка і корисна розмова. Єдине, що маю зауважити, дещо хаотично підібрані рисунки. Помітні різні течії у викладанні рисунка, скажімо, рисунок Г. Меліхова відмінний від інших. Відчувається захоплення природою, де активно використовується тушівка.

Навчальний рисунок — це перспектива, анатомія, розуміння аркуша як площини, глибини і тональності. Не варто створювати кумири. Наприклад, у К. Єлеви не було вирішення площини в краєвиді. В. Зарецький мав точне око, Г. Гавриленко відчував природу, у Г. Титова був чудовий рисунок, А. Лимарев намагався досягти довершеності, та це в нього не виходило. В оцінці рисунка мають значення аналіз і об'єктивність.

Микола Стороженко. За інтелектуальне зібрання академічного рисунка завдячую ректорату і кафедрі рисунка. Подія надзвичайна, є можливість спостерігати розвиток рисунка в ретроспекції.

Первісна людина побачила небо, зірки, це враження справило магію, і вона з'єднала зірки лінією. Це був перший рисунок. Рисунок змінює природу матеріалу — лісу, дерева, бетону, плазми. Світогляд від первісної людини розвивався через Джотто, Ренесанс, футуризм, абстракціонізм. Цей світогляд розвивався не через небо, а через поклоніння природі.

Виникає питання ремесла. Воно вирросло стократно. Що є ремесло? Можна володіти ремеслом, а крила опускаються. Справжній рисунок — це ремесло і традиції, живизна технології і дух. Без ремесла важко вийти на злет, і водночас ремесло стає перепоною. Ремесло має інтелект, а живопис — це спалах. У Боттічеллі — це спалах.

Народне мистецтво — яскравий приклад того, де не існує грані між ремеслом і творчістю. Також можна назвати рисунки Леонардо да Вінчі і Боттічеллі.

Віра Барінова-Кулеба. Довго чекали цього дня і виставки рисунка. Хочу акцентувати увагу на тому, що мистецтво рисунка необхідно активно вводити у повсякденне життя. Скажімо, в Європі у магазинах чоловічого

одягу демонструються збільшені багатократно рисунки Дюрера, ними ілюструються книги, альбоми, і таким чином мистецтво знаходить шлях до людей, повертає їх до першооснов буття. Необхідно частіше проводити такі виставки, обговорення, використовувати рисунки у засобах масової інформації замість реклами, яка часто принижує людську душу. І вони прикрасять життя людей, увійдуть у їхню свідомість.

Сергій Зорук. Нещодавно в Москві відбувся великий Міжнародний салон, присвячений рисункові. Від Національної спілки художників України у ньому брали участь О. Белянський, В. Бистряков, М. Кочубей та ін. Експонувались чудові рисунки з Петербурга, рисунки Г. Якутовича. Значна частина виставки була ретроспективною, а також були представлені творчі спілки.

У Москві намічається така ситуація, коли 10 художників, об'єднавшись, претендують на соціальні програми, на виставці розкручено їхні імена, діє активний маркетинг. До цієї групи важко потрапити. В основі їхньої ідеології — не потрібен рисунок, живопис, не потрібно нікого вчити. Така позиція набула популярності і навіть підтримується державними інституціями, відомими діячами, пресою і швидко поширюється. У Києві така група створюється навколо центру В. Пінчука. Необхідно протистояти цій тенденції. Проблема є — треба діяти.

Василь Гурін. Цю тенденцію ми помітили, коли були в Хорватії і спілкувалися зі студентами Інституту Глазунова. А ми будемо жити класичними традиціями та вчити студентів мистецькій мові. І це буде вірна позиція.

На завершення обговорення **А. Чебикін** подякував усім за активну участь у роботі круглого столу, за висловлені пропозиції щодо поліпшення творчо-методичних засад викладання рисунка в академії.

Магістральний шлях визначено, лишається йти ним до нових вершин у педагогіці й мистецтві, — підсумував результат заходу ректор НАОМА.